

Vlaams stikstofakkoord zet melkveesector op slot

Het Vlaamse stikstofakkoord van februari betekent een koude douche voor de melkveehouderij. In 2030 moet een sectorale stikstofreductie van 15 procent behaald worden op straffe van een inkrimping van de veestapel. Uitbreiding lijkt nagenoeg onmogelijk. Hiermee wordt de ondernemersdynamiek in de landbouw gefnuikt, zeggen belangenvertegenwoordigers.

TEKST JEROM ROZENDAAL

‘Dit is geen werkbaar kader. Elke vorm van ondernemerschap en bedrijfsontwikkeling is hierdoor onmogelijk. Voor jonge boeren is er geen toekomst meer. De overheid dwingt ons om te stoppen met het beroep waar we van houden’, reageert Maarten Moermans, ondervoorzitter van Groene Kring, op het stikstofakkoord dat in de nacht van 23 op 24 februari gesmeed is tussen de Vlaamse regeringspartijen. Moermans, zoon van een melkveehouder, was een van de spilfiguren in het landelijk protest op 8 maart door jonge boeren die deze dag hadden uitgeroepen tot ‘dag van rouw voor de toekomst van de landbouw’. Eerder in maart trapte Boerenbond ook al een protestcampagne af onder de titel ‘stop de waanzin’. De boerenbelangenorganisatie heeft door het hele Vlaamse landschap 2000 borden geplaatst met dit opschrift. Daarmee wil ze duidelijk maken dat de landbouwers een enorm probleem hebben met de voorstellen die de Vlaamse

Voor jonge boeren is er geen toekomst meer, schetst Maarten Moermans, ondervoorzitter van Groene Kring

regering op tafel heeft gelegd met het PAS-akkoord. De boerenorganisaties laten zich in krachtige woorden uit over het stikstofakkoord en spreken van contractbreuk. Concreet doelen zij op de bedrijven die in 2015 een rode brief in huis kregen en hun bedrijf moesten stopzetten, maar hun vergunning mochten uitdienen. Op deze belofte komt de overheid terug. De bedrijven, een veertigtal, moeten in 2025 dicht. Daarnaast stoppen de onthefingen op nulbemesting per 2028 in groene bestemmingen in beschermde natuurgebieden. Naar schatting 5000 hectare grond mag daarna niet meer bemest worden. Ook steekt het dat (recent) vergunde boeren aan alle wettelijke eisen hebben voldaan, maar nu plotseling aanvullende inspanningen moeten verrichten. ‘Het feit dat toegekende vergunningen niet nageleefd en verbroken worden, is onaanvaardbare contractbreuk voor ondernemers die op basis van gemaakte afspraken hun bedrijf uitgebouwd hebben. Hiermee wordt de overheid een onbetrouwbare partner’, zegt Renaat Debergh, afgevaardigd bestuurder van de Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie (BCZ).

De boerenorganisaties hopen met de protestacties de invulling van het stikstofakkoord nog te kunnen bijsturen. Voordat de stikstofplannen in wetgeving gegoten worden, moet eerst nog een openbaar onderzoek doorlopen worden. Daarbij kunnen bezwaarschriften ingediend worden, die vervolgens onderzocht worden op relevantie.

Krijtlijnen uitgezet

Het stikstofakkoord schetst de krijtlijnen van een nieuwe PAS-regelgeving. De vorige editie van 2015, met bijsturing in 2017, kwam onder vuur te liggen nadat de Raad voor Vergunningsbetwistingen een vergunning van een Limburgse kippenstal nietig had verklaard, omdat de PAS-regels niet wetenschappelijk onderbouwd zouden zijn. Na dit fameuze stikstofarrest leefde de Vlaamse landbouw lange tijd in onzekerheid, waarop meerdere grootschalige boerenprotesten werden georganiseerd. Met het nieuwe stikstofakkoord komt aan deze onzekerheid een einde. Ten dele, stelt Roel Vaes van Boerenbond. ‘De doel-

Renaat Debergh, afgevaardigd bestuurder BCZ: **‘Het feit dat toegekende vergunningen verbroken worden, is onaanvaardbare contractbreuk’**

stellingen zijn in een conceptnota weergegeven, waarmee de krijtlijnen zijn uitgetekend, maar over de concrete invulling bestaan nog veel vraagtekens.’

Wat zijn deze krijtlijnen? ‘Voor de rundveehouderij zijn sectorale doelstellingen geformuleerd: de melkvee- en vleesveehouderij moet tegen 2030 een generieke emissiereductie realiseren van 15 procent met als referentiejaar 2015. Omdat in de afgelopen jaren de veestapel gestegen is, komt dit de facto neer op een reductie-eis van bijna 24 procent voor de melkveehouderij. De vleesveehouderij, ter vergelijking, zag de veestapel juist inkrimpen en moet de facto 7,7 procent reduceren’, geeft Vaes aan. Op bedrijfsniveau wordt tegen 2030 een inspanning van 5 procent verwacht van de rundveebedrijven. Deze reductie kan gerealiseerd worden door inkrimping van de veestapel of het toepassen van emissiereducerende maatregelen die op de PAS-lijst staan.

Uitbreiden moeilijk

‘Vergunningen hernieuwen is mogelijk als het bedrijf die generieke maatregel van 5 procent toepast en er geen emissiestijging aan te pas komt. Uitbreiden met stijging van emissies is echter andere koek. Op korte termijn kunnen enkel bedrijven met een impactscore van minder dan 0,025 procent een vergunning krijgen voor een uitbreiding in emissies’, vertelt Vaes, die eraan toevoegt dat

alleen bedrijven die ver van een SBZ-H (speciale beschermingszone – habitat) zitten, of bedrijven met uiterst beperkte emissies hieronder vallen. ‘En dat is een kleine minderheid van de melkveebedrijven.’

De discrepantie tussen de doelstellingen op sectorniveau en op die op stalniveau impliceren dat de overheid aanstuurt op een vermindering van de veestapel. ‘Veel ondernemers die richting hun pensioen lopen en geen opvolging hebben, zullen geen bijkomende investeringen willen doen en zullen ermee stoppen’, voorspelt Vaes. Schattingen van Boerenbond wijzen uit dat de helft van de huidige melkveeëhouders binnen vijftien jaar de pensioengerechtigde leeftijd bereikt.

‘Stikstofbad moet leeg’

Hendrik Vandamme, voorzitter van boerenbelangenvereniging ABS, sluit zich hierbij aan. ‘De laatste jaren zijn al veel bedrijven gestopt. Deze ontwikkeling gaat door en zo zal de veestapel verder teruglopen.’ Pas nadat de veestapel is afgebouwd of er op een andere manier stikstofreductie gerealiseerd is, lijkt er weer ondernemersruimte te ontstaan. Dan kan de impactscore bijvoorbeeld stijgen van 0,025 naar 0,8 procent. Regeringsleiders erkennen dat. ‘Het stikstofbad is vol en moet eerst verder geleidigd worden voor er versoepeld kan worden’, zo klinkt het van overheidszijde.

156 bedrijven geraakt in Turnhouts Vennengebied

In één Vlaams gebied volstaan de generieke maatregelen volgens de overheid niet om de natuurdoelstellingen te bereiken. Het betreft het Turnhouts Vennengebied, een Natura 2000-gebied, waar drie van de zestien habitats in de stikstofnota afzonderlijk zijn opgenomen onder het label 3110 (voedselarme, zwakgebufferde vennen) en 3130 (voedselarme tot matig voedselarme wateren). Hier geldt binnen een straal van 2 kilometer een stikstofemissieplafond van respectievelijk 6 en 8 kilo per hectare.

‘Dat betekent dat veeteelt onmogelijk is. Met deze waarden mogen er twee konijnen en een kip rondlopen’, vertelt Jos Bols, gepensioneerd landbouwer uit Ravels, die als vrijwil-

lige belangenbehartiger optreedt. Volgens hem worden hierdoor 156 bedrijven, met veel jonge ondernemers, geraakt in Ravels, Oud Turnhout, Arendonk en Merksplas.

‘Over het Turnhouts Vennengebied gaat voor een periode van twee jaar een stolp heen’, beaamt Vaes van Boerenbond. Hij doelt op de termijn die oud-Boerenbondvoorzitter Piet Vanthemsche van de overheid heeft gekregen om een ontwikkelingsplan op te stellen dat natuur en landbouw met elkaar verenigt. ‘Hij gaat met de boeren in het gebied praten. Hieruit moet blijken wie wil stoppen en of er dan nog ruimte is voor veeteelt en in welke mate. Voor deze bedrijven gaat een nieuwe fase van onzekerheid in’, aldus Vaes.

Niet alleen wordt het houden van dieren in dit gebied erg moeilijk met het vooropgestelde stikstofemissieplafond, tevens moet er aangepast bemest worden op deze gronden. ‘Daarmee worden de gronden ook waardeloos. Dat heeft ook invloed op de uitkoopwaarde’, aldus Bols, die vreest dat de boeren er in geval van uitkoop bekaaid vanaf komen. ‘De overheid heeft in totaal 3,6 miljard beschikbaar gesteld voor het transitieproces. Daarvan gaat 1,2 miljard naar natuurbeheer en blijft er 2,4 miljard over voor de landbouw. Van dat geld moeten bedrijven uitgekocht worden en moeten emissiereducerende maatregelen gesubsidieerd worden. Dat is veel te weinig.’

Roel Vaes, Boerenbond: ‘Veel veehouders die richting pensioen gaan of geen opvolging hebben, zullen ermee stoppen’

Het is om deze reden ook dat Groene Kring, bij monde van Maarten Moermans, spreekt van een verloren generatie landbouwers. De jonge boer kan daarbij uit eigen ervaring spreken. Zijn ouders baten een melkveebedrijf uit in Dilsen-Stokkem en hij wil op termijn samen met zijn broer Pieter in het bedrijf. Uitbreiding is cruciaal om een inkomen te genereren voor drie gezinnen. ‘Wij hadden een vergunning voor de uitbreiding van de veestapel van 120 dieren naar 200, naar 300 en naar 550 op langere termijn. Door het stikstofarrest konden deze plannen in de prullenmand en zaten wij lange tijd in onzekerheid.’

Stoppen, andere locatie of emigreren

Met het stikstofakkoord is de zekerheid er nu, maar dat betekent in het geval van Moermans weinig positiefs. ‘We moeten een aantal maatregelen nemen om de emissie terug te brengen, zoals de aanschaf van een mestschuiver of -robot. Dit betekent in de praktijk dat ik onmogelijk samen met mijn broer in het bedrijf kan komen.’

In afwachting van wat komen gaat, heeft Moermans inmiddels werk gevonden als adviseur bij een leverancier van kunstmest en gewasbeschermingsmiddelen. ‘Op dit moment zie ik maar twee alternatieven om door te kunnen boeren: oftewel nemen we een tweede locatie over, oftewel is het emigreren naar een ander land’, zegt hij. Experts wijzen op de korte tijdsspanne van de plannen. De 15 procent doelstelling moet in 2030 gerealiseerd zijn, maar in 2026 vindt een eerste beoordeling plaats. Als dan geen 7,5 procent reductie gerealiseerd is, wordt gesneden in de veestapel door te korten op de NER’s. ‘Daarbij zal gekeken worden naar de inspanningen die individuele bedrijven generiek genomen hebben’, vertelt Vaes. Volgens de betrokkenen dwingt de overheid de sector om

de veestapel af te bouwen. Zij wijzen op het feit dat alternatieve emissiereductiemaatregelen op de PAS-lijst beperkt zijn. Onder meer weidegang, een mestschuif of -robot (al dan niet in combinatie met beneveling), vloersysteem en luchtwassers staan op de lijst en zijn goed voor een reductie van respectievelijk 5 tot 15, 20 en 50 procent. Vanwege de hoge investering zullen bedrijven vermoedelijk eerst kijken naar weidegang of een mestschuif.

Ruimte voor innovatie

Als het aan ABS en Boerenbond ligt, moet de overheid op deze lijst meer ruimte laten voor innovatietechnieken om emissie te realiseren. ‘We bekijken mogelijke technieken samen met de Vlaamse onderzoeksinstituut ILVO. Denk aan een koetoilet, ureaseremmers of minder ruw eiwit in het rantsoen’, geeft Vaes aan.

Boerenbond en andere organisaties hopen met lobbywerk en protestacties de concrete invulling van het stikstofakkoord nog bij te sturen. Niet alleen is het funest voor de veehouderij, maar het heeft volgens Boerenbond impact op de hele dierlijke agrovoedingsketen. Als de reductiedoelstellingen volledig worden gerealiseerd met inkrimping van de veeteelt, inclusief pluimvee- en varkens, gaan er volgens Boerenbond in totaal 20.000 arbeidsplaatsen (36 procent) verloren in de agrovoedingsketen.

Zuivelfederatie BCZ gaat niet meteen in op de impact van het akkoord op de zuivelindustrie, maar benadrukt het belang van lokale landbouw. ‘In de huidige context van voedselonzeekerheid moeten we alles op alles zetten om op een doordachte manier een stikstofkader uit te werken dat naast de natuurdoelstellingen maximaal inzet op toekomstige voedselvoorziening. Onze jonge landbouwers zijn daarbij onze beste troeven’, besluit Debergh. |